

ДАНУТА ВАЛЕНСА

МРІЇ І ТАЄМНИЦІ

В ОБРОБЦІ
ПЬОТРА АДАМОВИЧА

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2013

Гданськ, вулиця Полянки. Туристичні автобуси незмінно пригальмовують поблизу будинку №54. Це двоповерхова будівля, яка формою своєю взорується на дворковий стиль¹. З вікна автокара видно небагато. Насамперед — високий паркан із кам'яною нижньою частиною, хвіртку, дерев'яні в'їзні ворота і відеокамери, вмонтовані по зовнішніх кутах огорожі. За парканом — густий живопліт із тису. Далі — фронтон будинку, колони і балкон, над яким плескочуться два прапори: біло-червоний і блакитний із золотими зірками.

На стовпі біля хвіртки — підкова з номером будинку. Під номером — два дзвінки: «Резиденція» та «Урядове Бюро Охорони». Обіч — будка, де чергують охоронці. За нею, праворуч

---

¹ *Дворковий стиль* — польський національний архітектурний стиль, сформований на межі XIX та XX ст. Витворився він на основі класицистичної архітектури з елементами необароко та неоренесансу і покликаний був нагадувати про шляхетські подвір'я з портиками й колонадами. Типові риси будівель у дворковому стилі — це портик, зіпертий на дві або чотири колони, кубічна загальна форма і крутий дах. — *Прим. перекл.*

від входу, — хвойні дерева, кущі ялівцю і туї. Ліворуч — невеличкий штучний ставок із лататтям; каскадом спливає вода. Навколо — рівно підстрижений газон. Подвір'ям бігає собака, невеличка палево-жовта дворняга. Це Майка.

Перед входом до будинку — клумба із квітами. Напівкруглий портик із двома колонами по боках. На них — монограми «DW» та «LW»¹.

Через веранду можна пройти до садової частини маєтку. У саду, що понад півгектара площиною, знову бачимо хвойні дерева, кущі ялівцю і туї. З плодових — яблуні, груші, сливи, персики, абрикоси, горіхи. Є також агрус, чорниці, полуниці, суниці. Далі — город і теплиця. Видно, що все в саду відповідним чином доглядають. Дерев професійно попідрізані, на грядках — ані сліду пирію чи інших бур'янів.

Будинок на вулиці Полянки і сад — місце, про яке Данута Валенса каже: «Це моє місце, тут я закорінена, тут я щаслива».

---

¹ «Данута Валенса» і «Лех Валенса» відповідно. — Прим. перекл.

Життя людини можна порівняти з деревом, яке має коріння, гілля і листя. Я народилася 1949 року неподалік села Крипи, що під Венгровом на Мазовії. Але я ніколи не хотіла, щоб усе моє подальше життя минало в тому місці, в якому я прийшла на світ. Тож можу сказати, що у Гданську я народилася вдруге, ніби наново, — у 1968 році.

У рідній місчині зернятко вигнало свій паросток, але не знайшло відповідного ґрунту. Лише у Гданську мала рослинка пустила перший корінець і забрунилася першим листочком. Із часом оця моя рослина перетворилася на дерево з новим корінням, гіллям, листям. Коли я працювала у квітковому кіоску, якось до мене ввійшов молодик; він хотів лише розмінати гроші. Згодом він прийшов знову... А 1969 року ми побралися. Через рік з'явилося на світ наше перше дитя — Богдан. Далі родилися наступні. Дерево пускало коріння на Седльце, на Стогах, на Заспі, що на вулиці Пілотів... Нарешті дерево пустило свій останній корінь — на Полянках. Лише тут я відчула, що це — моє місце на землі.

Сьогодні я — неначе старий міцний дуб, який відчуває свою силу і знає собі ціну, хоч минулі літа, яких було чимало, й позначили той дуб порохнинням. Я вже не та Данута, яка жила у 1980-ті роки і трохи пізніше. Я інша, по-іншому сильна, по-іншому зріла. Я — той дуб, який хоч і спорохнявів трохи, та все ж, думаю, не зламався б і під великою бурею.

Довідавшись, що я працюватиму над спогадами, мій чоловік відреагував небагатослівно. Кинув лише: «Ну, побачимо, що з цього вийде!» Що ж, до деяких речей він ставиться скептично.

А я — ні. Бачу і хочу бачити в житті позитивне. Я знаю, що неможливо здобути в житті все, але треба мати позитивний настрій. Можливо, якби я народилася в іншій сім'ї, де б зауважили деякі мої таланти, я здобула б вищу освіту. Цього не сталося. Але я не шкодую, не почуваюся через це гіршою. Хоча, можливо, за моїми плечима могли б бути навіть два факультети... Деякі люди говорять: «Я скінчив два факультети». Пишаються цим. І правильно. Але хіба завжди кількість закінчених факультетів є віддзеркаленням розуму людини? Дипломи — це ж тільки папірці.

Цінність людини видно лише в житті — буденному і небуденному. І весь час людина повинна над собою працювати. Бо той, хто не працює над собою, не розвивається. Не можна казати собі: «Тепер мені дозволено все». Я могла б так сказати — я вже всього досягла, я мудра. Але смирення винагороджує людину багатьма речами. Найкращим учителем є життя. Воно ж є й найважливішим університетом. Однак учитися треба щоденно. І я вчилася.

Спробую розповісти, який вигляд мало те навчання, як зростала моя рослина, як перетворювалася на дерево. Нехай це буде оповідь старого дуба.

Мій батько, Збігнєв Голось, був землеробом; мама, Фелікса, з дому Барщ, також походила із селянської родини. Мої батьки померли багато років тому. Мама мого чоловіка теж звалася Феліксою. Обидві були Фелі!

Батько мав п'ять гектарів землі. Це була його родова земля з діда-прадіда. Ще п'ять гектарів він орендував. Земля була бідною, бідними були й околиці; як у нас говорили — «самі ліски, піски й карасики». Земля піщаниста, неврожайна, п'ятого або шостого класу. Що може рости на такій землі? Атож, соснові ліски. А щоб наловити карасиків, треба було йти до ріки Лівець — десь п'ять кілометрів.

Наш рідний дім розташовувався у Колонії; навколо мешкало вісім-дев'ять родин. У нас заведено було називати таке поселення Колонією; в інших регіонах країни, приміром на Кашубщині, говорять «Вибудова». Від нашої Колонії до села Крипи було три кілометри.

Нас, дітей, було в родині дев'ятеро, я була друга за чергою, найстарша — Крися. Були серед нас і близнюки; один брат із двійні вже помер.

Умови життя були нелегкі, можна їх навіть назвати тяжкими. Виховувала я себе сама; колись на селі батьки лише родили дітей, але не виховували їх. Крися старша за мене на два роки. Ядзя, третя за чергою, народилася за рік і місяць після мене, у 1950 році. Минуло ще півтора року, і народився брат Влодек — у 1952-му. Марек — у 1953-му. Близнюки

Адам і Веслав — у 1954-му. У 1957-му — Богуся. Наостанок у 1960-му побачив світ Вальдек. Батьки не мали для дітей часу; родилися чергові діти, а батьки порали господарство.

Наш будинок стояв на невисокому пагорбі. Ліворуч — поле, праворуч — поле, посередині — дім. Нині його вже нема. Перед будинком росла груша; були поблизу і яблуні (антонівки, каштелі, кронсельські), і черешні. Можна було робити запаси й консерви на зиму, і ми їх завжди робили.

Біля будинку була комора, хлів і стодола. Воду ми брали з колодязя; труб не було, тож ми носили її відрами. Біля колодязя стояла напувалка для корів.

Будинок наш був традиційним сільським будинком — із дерева. У 1968 році, коли я відїжджала, він ще був критий соломою; згодом дах виклали шифером. В околицях уже почали під'єднувати струм, та в нас його ще не було. Хатні приміщення освітлювалися газовою лампою та свічками. Пригадую, що абажур лампи доводилось чистити через день, а якщо хотілося яскравішого світла — то й двічі на день. І я чистила.

До корівника ми ходили з газовим ліхтарем. Електрику нам провели вже після мого відїзду. Натомість у нас було дротове радіо; ми називали його «колхозник». Туалет був за стодолою — звісно ж, дерев'яний; уже не пам'ятаю, яка фігурка була вирізана у його дверях — сердечко, кружечок чи квадратик.

Перед входом до будинку лежав великий камінь — замість сходинок. Під будинком розташовувався льох, стіни якого були викладені камінням, завдяки чому навіть улітку в льосі було холодно, він служив нам за холодильник. Там

стояла бочка із засоленим м'ясом. Узимку в льосі ще й зберігали картоплю.

У будинку було горище, але нежиле, — такий собі склад різноманітних речей. Взимку ми там сушили одяг. Ще на горищі стояла велика скриня, в якій ми зберігали борошно. Ріжки скрині були оббиті жерстю, щоб не прогризли миші. З борошна мама випікала тістечка і робила локшину. Хліб, скільки пам'ятаю, ми здебільшого купували — пекли його хіба що принагідно, коли випікали тістечка до свят.

Будинок мав, як колись говорилося, «три хати»: навпроти входу була кухня, вона ж сіни, і біля неї — дві кімнати. Кахляна піч гріла в обидва боки — у кухню і в кімнату. Кахляна плита також гріла на два боки. Влітку ми розпалювали плиту деревиною — маленькими гілочками, як казав мій чоловік, «бздинами». Взимку використовували вугілля — щоб тепло довше трималося.

Не було в нас спальень, типових для часу нинішнього, коли подружжя спить у власній кімнаті, а діти окремо. Ми спали в тих трьох «хатах», що їх мали; батьки і діти — в одній кімнаті. У ліжках ми спали по двоє; я — з сестрою, то з однією, то з другою, а іноді й з братом. Ліжка були дерев'яні, із сінниками, наповненими соломкою. Донині я чудово пам'ятаю страшенно холодні пір'яні ковдри. Ми застрибували під ковдру, яка аж обпікала холодом! Нинішня молодь, яка не знала тих часів, не усвідомлює, в яких умовах люди тоді жили. Я й сама знаю, що сьогодні важко уявити собі щось подібне.

Підлога була дерев'яна; шкребли ми її грубою щіткою. Я не любила мити підлогу. І взагалі, щойно підрісши, я мріяла вирватися з дому. Я там жила, але жила так, ніби й не

ЗМІСТ

1. У селі. Дівочі мрії	7
2. Мрії здійснюються у Гданську	25
3. Радість материнства і досвід Грудня 1970 року	43
4. 1970-ті роки — найкращі для родини	63
5. Найпрекрасніші дні мого життя...	95
6. Наш, мій Святий Отець	131
7. Від воєнного стану до Нобелівки	157
8. Життя буденне і небуденне у 1980-ті роки	211
9. У ролі дружини президента	255
10. Люди на моєму шляху	287
11. Життя після президентства	317
12. Моя родина	331
Мама була завжди (з Богданом та Магдою — найстаршим сином та найстаршою дочкою Данути і Леха Валенси — розмовляє Пьотр Адамович)	351
Данута, Данка, Дануся (Оповіді друзів, близьких, знайомих)	361
Подяки	449
Пьотр Адамович	451
Показчик прізвищ	455